

SISTEMI EVROPSKE UNIJE ZA CIVILNO ZAŠČITO, UKREPANJE OB ONESNAŽENJIH MORJA IN HUMANITARNO POMOČ

European Union Systems for Civil Protection, Accidental Marine Pollution and Humanitarian Aid

Aleksander Nagode*

Povzetek

Sistema Evropske unije za civilno zaščito in za ukrepanje ob onesnaženjih morja v skladu z načelom subsidiarnosti pomagata posameznim državam članicam Unije, skrbita za njihovo povezano delovanje na mednarodni ravni in za učinkovito sodelovanje med pristojnimi nacionalnimi službami ob potrebi po vzajemni pomoči. Oba sistema imata več ločenih instrumentov za nudenje pomoči ob naravnih in tehnoloških nesrečah ter onesnaženjih morja. Evropska komisija meni, da je treba instrumente še okrepiti in vzpostaviti nov mehanizem za usklajevanje pomoči ob nesrečah, vanj pa pri nujenju pomoči nečlanicam Evropske unije vključiti tudi Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč. Urad zagotavlja pomoč žrtvam naravnih nesreč in oboroženih spopadov izven Evropske unije in je eden največjih svetovnih humanitarnih donatorjev.

Abstract

The main purpose of European Union's civil protection system is to help ensure better protection for people, the environment and property in the event of natural and technological disasters. All civil protection initiatives on the Community level are implemented on the basis of the subsidiarity principle. This means that Community structures do not assume member state activities in the field of civil protection, but support them and provide a framework for effective and rapid cooperation between national civil protection services when mutual assistance is needed. For the purpose of the latter, the European Commission has established several operational instruments: a Permanent Network of National Correspondents, an Operational Manual of Civil Protection in the European Union, the Secondment of experts and the

24h/24h Operational Structure. The purpose of the accidental marine pollution system is to support member state efforts to improve their capabilities for response in case of major pollution from off-shore installations and spills from vessels. With the Community information system, the Operational Manual, the Urgent Pollution Alert Section and the Community Task Force for Combating Accidental Pollution at Sea, the system also creates the necessary conditions for effective mutual assistance and cooperation. The European Community Humanitarian Office provides emergency assistance and relief to the victims of natural disasters or armed conflicts outside the European Union. Since its creation in 1992 and up to the year 2000, the Office has successfully managed more than 5 billion EUROS and is one of the world's largest humanitarian aid donors. The European Commission have assessed that current civil protection and accidental marine pollution systems have a very light structure, lack the capacity to mobilise significant and sufficient resources from member states, and are unable to meet real needs for the improved coordination of interventions by member state teams. The Commission has proposed the establishment of improved mechanisms for coordinating interventions in the event of emergencies inside and outside the Union. Its proposal includes the preidentification of intervention resources, the improvement of training programmes, the establishment of assessment and coordination teams, and the creation of a common emergency communication system. It also foresees that interventions outside the Union would be carried out in cooperation with the European Community Humanitarian Office to ensure a smooth transition to the phase in which the latter can provide humanitarian assistance.

Sistem za civilno zaščito in sistem za ukrepanje ob onesnaženjih morja s škodljivimi snovmi sodita v pristojnost Glavne uprave Evropske komisije za okolje, v okviru katere tvori Oddelek za civilno zaščito in okoljske nesreče. Urejajo ju resolucije in odločitve Sveta ministrov in odločitve Evropske komisije. Na njuno delovanje najbolj vplivajo odločitve Sveta Evropske unije, Evropske komisije, ki je zadolžena zanj, in Evropskega parlamenta, ki sprejema proračun Evropske komisije. Najvišje odločitve, ki jih sprejema Evropski svet, do sedaj teh področij še niso neposredno opredeljevale, podale pa so druge bolj splošne smernice, v katerih se lahko identificirata tudi ti področji.

V okviru Glavne uprave Evropske komisije za razvoj in humanitarno pomoč deluje Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč, ki je zelo pomemben vir financiranja humanitarne pomoči po vsem svetu. Le-ta sicer še ni povezan

z Unijinima področjema civilne zaščite in ukrepanja ob onesnaženjih morja, vendar je njegova vloga pri pomoči ljudem v državah izven Evropske unije, ki so jih prizadele naravne in druge nesreče, zelo pomembna.

Sistem civilne zaščite

Po besedah Malešiča (1991) je civilna zaščita v programu Evropske komisije kotirala izredno visoko že pred dobrim desetletjem, danes pa so se tako pomen kot aktivnosti tega področja še povečali. Maastrichtska pogodba o ustanovitvi Evropske unije iz leta 1991 in njene dopolnitve z amsterdamsko pogodbo iz leta 1997 področja civilne zaščite izrecno ne urejajo, tako da se vse pobude na ravni Unije urejajo po načelu subsidiarnosti. To pomeni, da strukture Unije ne prevzemajo aktivnosti držav članic na področju civilne

* Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, Ljubljana, aleksander_nagode@hotmail.com

zaščite, ampak jih krepijo in pospešujejo sodelovanje med njimi ter nudenje vzajemne pomoči. Od leta 1985 je svet pristojnih ministrov sprejel sedem resolucij, ki se nanašajo na sodelovanje in nudenje pomoči ob nesrečah. V resolucijah (1987, 1989 in 1990) je poudarjeno, da delovanje Evropske komisije na področju civilne zaščite prebivalcem Evrope koristi in povečuje njihov občutek solidarnosti in pripadnosti isti skupnosti, kar močno prispeva k ustvarjanju ljudske Evrope (People's Europe). V tem kontekstu so zelo pomembni informiranje, izobraževanje in dvigovanje zavesti ter stopnje samozaščite prebivalstva, predvsem mladih (1989, 1994). Glede nacionalnih sistemov civilne zaščite je poudarjeno, da ni nobene potrebe po vmešavanju Evropske komisije v njihovo načrtovanje in izvajanje ukrepov ob kriznih razmerah. Seveda pa lahko sodelovanje poveča učinkovitost upravljanja z nesrečami in zmožnosti članic (1987). Ob tem je izpostavljeno spodbujanje usklajevanja in integracije obstoječega znanja in znanstvenih ter tehničnih sredstev z bolj učinkovitim aktiviranjem človeških virov (1989). V resolucijah je naveden predvsem pomen skupnih urjenj strokovnjakov, uporabe podatkovnih baz, izmenjave informacij (1987) ter sodobnih informacijskih in telekomunikacijskih sistemov (1989 in 1990). Članice se v resolucijah bolj konkretno zavzemajo tudi za izboljšanje sodelovanja pri preprečevanju in gašenju požarov (1990), za oblikovanje enotne evropske telefonske številke za klic v sili – 112 (1989) in za krepitev stalne mreže poročevalcev (1994). V resoluciji iz leta 1991 se zavezujejo, da bodo v primeru naravne ali tehnološke nesreče v drugi članici na njeno prošnjo pomagale po svojih močeh. Države članice poleg tega pozivajo Evropsko komisijo, naj pripomore tudi k boljšemu usklajevanju na področju civilne zaščite v mednarodnem okolju (1994) in naj oceni obseg in naravo dosedanjega sodelovanja s kandidatkami za vstop v EU, izpopolni izmenjavo podatkov z njimi ter izdela ustrezne predloge za krepitev sodelovanja (1999).

Stalna mreža nacionalnih uradnikov za zvezo

Kot prvi forum za razpravljanje o raznih obstoječih in novih pobudah ter izmenjavo mnenj in informacij s področja civilne zaščite je bila ustanovljena Stalna mreža nacionalnih uradnikov za zvezo (Permanent Network of National Correspondents – PNNC). Sestavljajo jo visoki predstavniki ministrstev članic, zadolženih za civilno zaščito, sestajajo pa se približno trikrat letno. Njena naloga je tudi priprava letnih srečanj direktorjev civilne zaščite članic in udejanjanje sklepov, sprejetih na teh srečanjih. Po uvedbi akcijskega načrta za področje civilne zaščite je bil del nalog stalne mreže, ki se nanašajo na pomoč pri izvajanju aktivnosti, določenih v načrtu, prenesen na Upravni odbor (Management Committee), ki ga sestavljajo predstavniki držav članic, vodi pa ga predstavnik Evropske komisije.

Instrumenti vzajemne pomoči ob naravnih ali tehnoloških nesrečah

Osnovo za sedanji sistem pomoči Evropske unije ob naravnih in drugih nesrečah predstavlja že omenjena resolucija iz leta 1991, v kateri je pomoč urejena v 12 točkah. Članice se zavezujejo, da bodo na prizadeto območje poslale enote, opremljene za reševanje in zaščito ljudi, imetja in okolja. Enote so logistično samostojne in samozadostne za delovanje do 48 ur, potem pa za njihovo oskrbo poskrbi država, kateri pomagajo. Akcije enot usmerja prizadeta država, ki poskrbi tudi za brezplačno uporabo infrastrukture. Vsaka država članica mora dovoliti prelet letala s pomočjo, ki ga odpošlje neka druga članica. Po končani akciji države, ki v njej sodelujejo, podajo poročilo Evropski komisiji, ki ga nato razpošlje preostalim članicam.

Glavni instrument sistema pomoči ob naravnih in drugih nesrečah je Operativni priročnik civilne zaščite v Evropski uniji (Operational Manual of Civil Protection in the European Union), ki ga je v sodelovanju s članicami Unije izdelala Evropska komisija. Vsebuje ustrezne informacije, ki članicam omogočajo hitro odločitev v primeru, ko potrebujejo pomoč. Priročnik javnosti ni dostopen, glede na resolucijo iz leta 1994 pa vključuje podatke o točkah za zvezo v članicah in Evropski komisiji ter točkah za dostop do strokovnih mnenj o določenih področjih pomoči, register dostopnih virov za pomoč v posameznih članicah, postopke in sporazume za dostop do virov. Priročnik se med drugim nanaša tudi na pomoč strokovnjakov (Secondment of Experts), ki predstavlja drugi instrument pomoči ob nesrečah. Vademekum (1999: 76) navaja, da priročnik vsebuje seznam strokovnjakov za področja zvez in ocenjevanja, kemičnih nesreč, gozdnih požarov in okoljskih nesreč. Ob nesreči te strokovnjake aktivira 24-urna operativna struktura (24h/24h Operational Structure) pri Evropski komisiji, njihovo znanje pa se nudi prizadeti državi. Stroške njihovega delovanja v celoti krije Evropska komisija. V obdobju 1992–1999 so strokovnjake aktivirali v 11 primerih: v 11 primerih so bili strokovnjaki v stanju pripravljenosti (zbirali, analizirali in izmenjavali so informacije), v 6 primerih pa so bili poslani na določene misije, ki so se izvajale v Evropski uniji (Španija) in tudi drugod po svetu (Črna gora, Rusija, Ruanda, Madagaskar, jugovzhodna Azija). Že omenjena 24-urna operativna struktura, ki predstavlja usklajevalni mehanizem za pomoč ob nesrečah, deluje v okviru Oddelka za civilno zaščito pri Glavni upravi Evropske komisije za okolje v Bruslju. Operativna struktura poleg aktiviranja strokovnjakov zbira informacije o naravnih in tehnoloških nesrečah in jih izmenjuje z državami članicami, prejema in posreduje prošnje za pomoč (tudi od držav nečlanic) ter usklajuje pomoč. Tako je na primer Italija leta 1997 po potresu v Assisijski skozi ta mehanizem zaprosila za pomoč ljudem v Umbriji in Marchi, ki so izgubili domove. Avstrija ji je v nekaj urah priskrbela zavetišča za 3300 ljudi in drugo opremo, s ponudbami za pomoč pa se je odzvalo tudi več drugih držav.

Sistem ukrepanja ob onesnaženjih morja

Države Evropske unije so na področju onesnaženj morja začele sodelovati po številnih nesrečah in onesnaženjih, ki so se zgodila proti koncu 70. let. Skupno delovanje se nanaša na nezgodna ali namerna onesnaženja morja za naprav na morju, prepovedana izlitišja iz ladij, nevaren material, odložen v morju (vključno z orožjem), in onesnaženja rečnih prometnih poti. Sistem pomaga državam članicam pri njihovih naporih za izboljšanje zmogljivosti za odziv ob onesnaženjih in oblikuje pogoje za učinkovito vzajemno pomoč in sodelovanje. Sistem temelji na resoluciji iz leta 1978, ki je uvedla tri pomembne elemente: informacijski sistem Skupnosti, programe usposabljanja in raziskav ter pilotne projekte. Dejavnost informacijskega sistema je izmenjava podatkov o pripravljenosti in o odzivih na onesnaženje morja (1981). Za svetovanje in pomoč Evropski komisiji pri aktivnostih Skupnosti na tem področju je bil leta 1980 ustanovljen Svetovalni odbor za nadzor in zmanjšanje onesnaženj morja zaradi izlitišja nafte. V nadaljnji krepitvi sistema je prišlo do ustanovitve Skupine Skupnosti za odpravljanje posledic onesnaženj morja (1987).

Svetovalni odbor za nadzor in zmanjšanje onesnaženj morja

Svetovalni odbor (Advisory Committee on the control and reduction of pollution by oil and other harmful substances at sea – ACPH) je nekakšen vmesni organ med Evropsko komisijo in vladami držav članic, ki svetuje in pomaga

Evropski komisiji pri izvajanju ukrepov na področju onesnaženj morja. Zagotavlja tudi forum za razpravljanje o dogodkih in skupnih projektih, za izmenjavo informacij in izkušenj med državami članicami ter za usklajevanje aktivnosti na nacionalni, Unijini in mednarodni ravni. Svetovalni odbor je sestavljen iz visokih vladnih strokovnjakov držav članic, ki imajo v okviru svojega nacionalnega ozemlja obalo.

Instrumenti za odpravljanje posledic onesnaženj morja

Ob večji nesreči, ki ima za posledico izlitje škodljivih snovi v morje ali v vode rečnih prometnih poti, se pri Evropski komisiji vzpostavi Urgentni oddelek za spremljanje onesnaženj (Urgent Pollution Alert Section), ki je operativen 24 ur na dan. Z uporabo informacijskega sistema Skupnosti (Community information system for the control and reduction of pollution caused by the spillage of hydrocarbons and other harmful substances at sea or in major inland waters) skrbi za pomoč članic in aktivira skupino za odpravljanje posledic onesnaženja. Informacijski sistem skrbi za izmenjavo podatkov in posredovanje ter nudenje pomoči ob nesrečah. Njegov glavni element je priručnik, ki med drugim vsebuje podatke o kontaktnih točkah in enotah ter strokovnjakih, ki so na voljo Skupini Skupnosti za odpravljanje posledic onesnaženj morja (Community Task Force for combating Accidental pollution at sea). Skupino sestavljajo predvsem strokovnjaki za učinkovito nudenje pomoči, ki imajo praktične izkušnje, iz posameznih držav članic. Če prizadeta država zaprosi za pomoč, en ali več strokovnjakov odide na kraj nesreče in pristojnim svetuje pri odpravljanju posledic nesreče. Strokovnjaki lahko poleg tega delujejo tudi kot častniki za zvezo in po potrebi prizadeti državi priskrbijo ustrezno pomoč svoje države. V obdobju 1985–1999 so bili strokovnjaki aktivirani v 15 primerih – delovali so v teritorialnih vodah držav članic, pa tudi ob obali Maroka in v Perzijskem zalivu po zalivski vojni leta 1991.

Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč

Urad Evropske skupnosti za humanitarno pomoč (European Community Humanitarian Office – ECHO) je od leta 1992 zadolžen za vodenje humanitarne pomoči prebivalstvu držav nečlanic Evropske unije, ki jih prizadanejo naravne nesreče ali izjemni dogodki, ki zahtevajo hitro reakcijo in/ali pospešeno obravnavanje. Njegove aktivnosti vključujejo zagotavljanje nujne humanitarne pomoči prizadetim v naravnih in drugih nesrečah, aktiviranje ekip za pomoč, financiranje transportov pomoči, pomoč pri rekonstrukciji po nesreči, pomoč beguncem in razseljenim osebam ter izvajanje programov za njihovo vrnitev in podporo civilnim operacijam za zaščito žrtev spopadov ali podobnih kriznih razmer. Poleg neposredne humanitarne pomoči med drugim vzpodbuja preprečevanje nesreč in povečevanje pripravljenosti na njih (program DIPECHO), vključno z zgodnjim opozarjanjem, in sicer z organiziranjem usposabljanj strokovnjakov, krepijo pristojnih institucij in vodenjem raznih projektov. Od leta 1992 do vključno leta 2000 je za humanitarno pomoč namenil prek 5 milijard evrov, ki jih je dobil iz proračunskih sredstev Evropske komisije. Od leta 1994 do vključno leta 1999 je bilo iz skupnega zneska 3,8 milijarde evrov 1,4 milijarde evrov oz. 37 odstotkov sredstev namenjenih za pomoč ob naravnih nesrečah, 34 milijonov evrov oz. 1 odstotek za pripravljenost na nesreče, ostalih 62 odstotkov pa je bilo namenjenih drugim oblikam humanitarne pomoči. Ob tem je treba poudariti, da urad ne deluje neposredno na terenu ampak financira humanitarno pomoč, ki jo zagotavlja predvsem preko 180 njegovih partnerjev. Partnerji so ustrezne

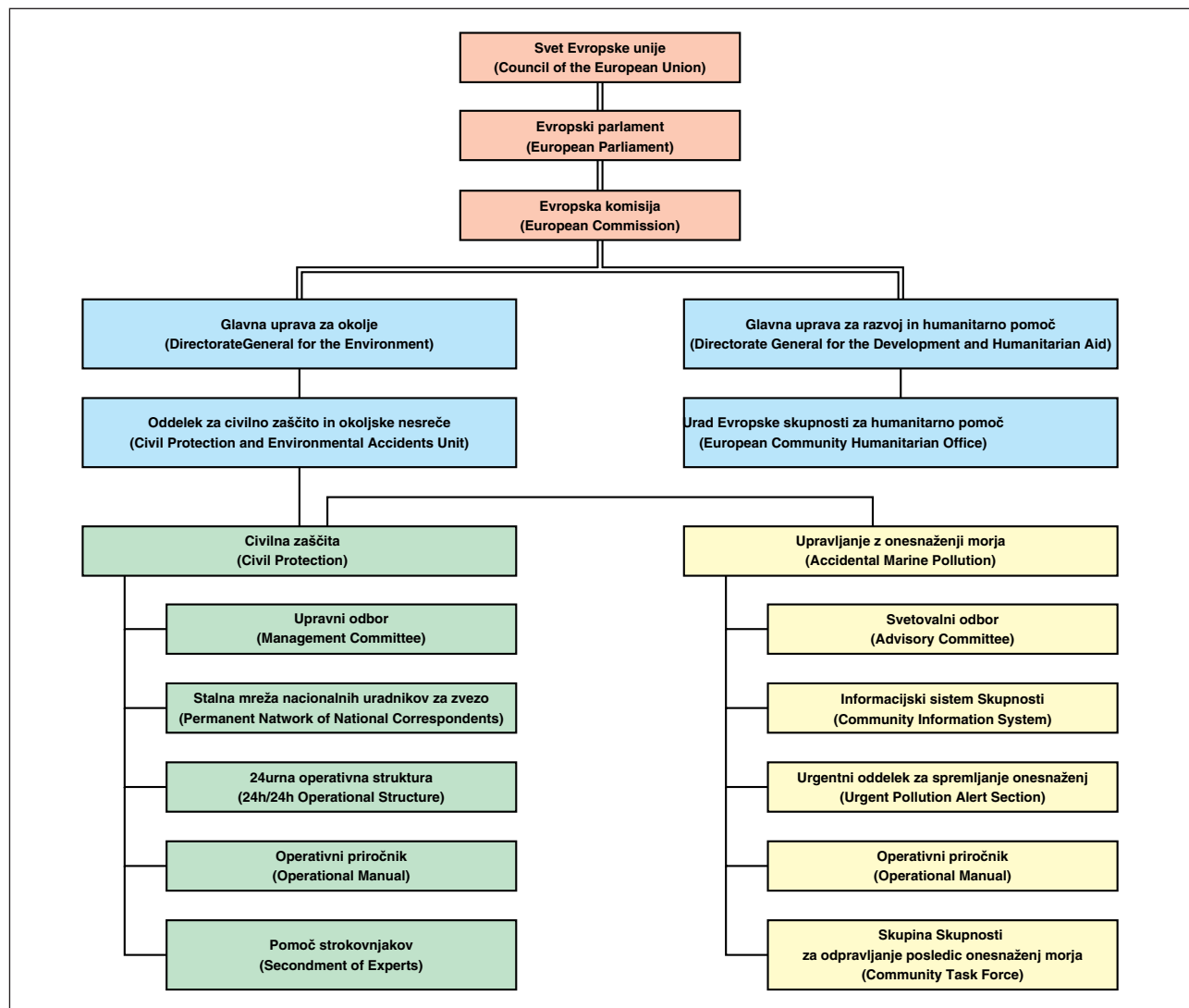
nevladne humanitarne organizacije (iz držav članic Evropske unije in druge) in organizacije iz družine Združenih narodov, ki z uradom podpišejo sporazum o sodelovanju. Pri tem daje urad prednost humanitarnim organizacijam iz držav članic Unije in organizacijam Združenih narodov. Tako je v letih 1997, 1998 in 1999 od celotnih sredstev za humanitarno pomoč približno 60 odstotkov namenil humanitarnim organizacijam iz Unije, 24 odstotkov organizacijam Združenih narodov, 10 odstotkov pa ostalim mednarodnim humanitarnim organizacijam.

Sklepne misli

Sodelovanje držav članic Evropske unije na področju civilne zaščite in onesnaženj morja je v zadnjem desetletju napredovalo, vendar še vedno ostaja le pri raziskovanju in napovedovanju nesreč, skupnih vajah, izmenjavah strokovnjakov, delavnicah, ozaveščanju prebivalstva ter razvoju mehanizmov za izvajanje skupne in usklajene pomoči ob nesrečah. Skupnost seveda ima mehanizme za usklajevanje nudenja pomoči, vendar ti prebivalstvu Unije zaenkrat še ne dajejo popolnega občutka solidarnosti in pripadnosti isti skupnosti – ljudski Evropi. To se da razbrati tudi iz mnenj članov Stalne mreže nacionalnih uradnikov za zvezo (v anketi iz leta 1999 noben izmed njih ni menil, da se je sodelovanje Skupnosti na področju civilne zaščite močno izboljšalo, 13 jih je menilo, da je prišlo do nekaj izboljšav, dva pa sta celo menila, da programi sodelovanja nimajo opaznega vpliva) in Evropske komisije, na luknjo pri izvajanju reševalnih akcij, ki jo bodo morali programi Skupnosti še zapolniti, pa je že pred 10 leti opozarjal tudi Malešič (1991). Evropska komisija je v oceni dosedanjih izkušenj s sistemom za usklajevanje, prejemanje in nudenje pomoči navedla naslednje pomanjkljivosti in probleme:

- sistemu manjka zmožnosti usklajevanja pomoči in mobilizacije ustreznih virov članic Unije. Hkrati pa članice vedno ne izkoristijo dovolj obstoječega sistema, podpore in usklajevalnega potenciala, ki ga nudi;
- sistem ima veliko težav pri oblikovanju skupne pomoči iz več članic Unije – med drugim se reševalne ekipe iz različnih držav med seboj ne poznajo niti ne poznajo tehnik, ki jih uporabljajo, kar vpliva na učinkovitost njihovega skupnega dela med nesrečo;
- komunikacije z državami članicami, ki jih prizadane večja nesreča, so vedno zelo težavne, kar ne olajšuje izvajanja pomoči drugih članic;
- sistem ni zmožen soočanja z dejansko potrebo po boljšem usklajevanju enot članic Unije ob nesreči.

Na osnovi teh ugotovitev in možnosti, ki izhajajo iz pravne ureditve Unije, je Evropska komisija konec leta 2000 izdelala Predlog za odločitev Sveta o oblikovanju mehanizma Skupnosti za usklajevanje pomoči ob krizah. V njem poudarja potrebo po boljši zaščiti ob naravnih, tehnoloških in okoljskih nesrečah, vključno z onesnaženji morja, ki se zgodijo znotraj in izven Unije. Predlagani mehanizem za usklajevanje pomoči bi zagotovil podporo ob nesrečah in pospešil usklajeno pomoč, v njem pa bi lahko sodelovale članice Unije, države kandidatke za vstop v Unijo iz srednje in vzhodne Evrope (v skladu s pogoji evropskih sporazumov, njihovih protokolov in odločitev Pristopnega sveta) ter Ciper, Malta in Turčija (na osnovi sklenjenih dvostranskih sporazumov). V okviru mehanizma bi se oblikovali ocenjevalne in usklajevalne ekipe, komunikacijski sistem za krizne razmere in programi usposabljanja ter identificirali viri, ki bi bili na voljo za usklajeno pomoč. Omenjeni viri bi predstavljali jedro mehanizma, vključevali pa bi ekipe za pomoč ob nesrečah, ki bi jih predhodno dale na razpolago posamezne države članice in tudi zainteresirane države kandidatke za vstop v Unijo. Ekipe z opremo in sredstvi za pomoč bi

Slika 1. Struktura sistemov Evropske unije za civilno zaščito, ukrepanje ob onesnaženjih morja in humanitarno pomoč
Figure 1. Structure of European Union systems for civil protection, accidental marine pollution and humanitarian aid

morale biti pripravljene za delovanje na kraju nesreče v dveh do štiriindvajsetih urah in samozadostne za delovanje do 48 ur. Evropska komisija bi za te ekipe pripravila poseben program usposabljanja, s katerim bi povečali sposobnost ekip za skupno delo ob nesrečah. Program usposabljanja bi vključeval skupne tečaje, vaje in izmenjavo članov ekip. Evropska komisija bi poskrbela tudi za oblikovanje in mobilizacijo majhnih ocenjevalnih in usklajevalnih ekip, ki bi v najkrajšem možnem času prispele na kraj nesreče. Njihova naloga bi bila izboljšati učinkovitost in usklajevanje pomoči na kraju nesreče, določiti najbolj primerne vire pomoči, po potrebi pa tudi skrbeti za zvezo s pristojnimi oblastmi v državi, ki je prosila za pomoč. Za pomoč bi lahko država članica zaprosila posamezno državo članico ali pristojno službo v okviru Evropske komisije. Slednja bi prošnjo prek mreže za zvezo posredovala državam članicam, mobilizirala ocenjevalno in usklajevalno ekipo, ekipe za pomoč, strokovnjake in druge vire za podporo pomoči ter zbirala informacije o nesreči in jih pošiljala državam članicam. Enak postopek bi veljal tudi za države nečlanice Unije, le da bi tu mehanizem pri pomoči ob nesreči sodeloval z ECHO, in sicer do stopnje sanacije nesreče, ko bi lahko ECHO nudil humanitarno pomoč. Evropska komisija ob tem poudarja, da bi lahko tak mehanizem za pomoč ob nesrečah prispeval tudi k Unijnim odzivom na krize v tretjih državah pod skupno zunanjo in varnostno politiko.

Literatura

1. Malešič M., 1991. Evropski družbi naproti: civilna zaščita. Ujma, št 5, str. 246–248.
2. Proposal for a Council Decision Establishing a Community mechanism for the coordination of Civil Protection intervention in the event of emergencies, 27. 9. 2000; Evropska komisija: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2000/en_500_PC0593.pdf (17. 3. 2001).
3. Resolucija in odločitve Sveta Evropske unije iz leta 1978, 1981 in 2000 ter odločitve Evropske komisije iz leta 1980 in 1987, ki zadevajo upravljanje z onesnaženji morja; dostopne na uradni spletni strani Evropske unije.
4. Resolucije Sveta Evropske unije iz leta 1987, 1989, 1990, 1991, 1994 in 1999, ki zadevajo področje civilne zaščite; dostopne na uradni spletni strani Evropske unije.
5. Uradna spletna stran civilne zaščite v Evropski Uniji: <http://europa.eu.int/comm/environment/civil/> (15. 2. 2001).
6. Uradna spletna stran ECHO: http://europa.eu.int/comm/echo/en/index_en.html, (17. 3. 2001).
7. Uradna spletna stran Evropske unije: http://europa.eu.int/index_en.htm, (15. 2. 2001).
8. Vademecum of civil protection in the European Union, 1999; Evropska komisija: <http://europa.eu.int/comm/environment/civil/pdfdocs/vademec.pdf> (15. 2. 2001)